

Vážená Mgr. Sigmundová a PhD., JUDr. Westphalová, Ph.D.,

po přečtení Vašeho článku v časopisu Právo a rodina č. 1/2024, který se týká zastoupení nezletilého v opatrovnickém řízení, musím reagovat. Přiznávám, těšila jsem, že se přiučím něco nového, byla jsem ráda, že se tomuto tématu někdo věnuje a obsah předčil mé očekávání. Bohužel vůbec ne v kladném slova smyslu.

Především mne zajímá, jak jste k některým závěrům dospěly, zda vycházíte z nějaké důkladné studie nebo vlastního výzkumu. Pokud z výzkumu, kolik jste oslovily pracovníků OSPOD, soudců a kolik navštívily soudních jednání a budov. Jsou výsledky výzkumu někde zveřejněné? Jelikož na žádné výsledky výzkumů neodkazujete, domnívám se, že se jedná pouze o Vaše názory, úvahy a domněnky. To by bylo v pořádku, pokud se nejedná ale o domněnky a názory, které se tváří jako fakta a **hraničí s dehonestací práce nejen pracovníků OSPOD, ale také soudců, kteří vykonávají, jak samy píšete v úvodu: „jednu z nejsložitějších agend.“**

Trochu konkrétně:

Na základě čeho uvádíte, že:

- se neřeší při rozhodování soudu ve věcech nezletilých dětí, jaké dopady bude mít rozhodnutí na vztahy rodičů, prarodičů a širší rodiny do budoucna,
- nikdo z opatrovnického řízení nemá vůli zabývat se neshodami rodičů v opatrovnickém řízení, jejich manipulací s dětmi,
- je velmi těžké zastávat odlišný právní názor v soudním řízení proti soudci, když pracovník OSPOD nedisponuje takovým odborným vzděláním,
- je skoro nemožné názorům soudce oponovat či navrhnout zcela jiná řešení, kdy se s ním pracovník OSPOD potkává téměř denně,
- jsou OSPODy svázané dlouhodobou spoluprací se soudcem a nejde tak o nestranné a funkční zastoupení dítěte,
- ve většině případů sedí opatrovník po pravé ruce soudce na vyvýšeném místě a proto bude jen s obtížemi prosazovat svoje vlastní názory na to jaký je opravdový zájem dítěte.....

I když nemám podle Vás jako pracovník OSPOD dostatečné odborné vzdělání, vím, že opatrovník nezletilého dítěte v opatrovnickém řízení neprosazuje svůj názor, ale ve skutečnosti hájí procesní a participační práva nezletilého dítěte. Skutečně se domníváte nebo jste nějakým způsobem prokázaly, že to kde sedí opatrovník nezletilého v soudní síni, má vliv na hájení nejlepšího zájmu dítěte? Nebo že když zastupujeme dítě nepostupujeme nestranně? Nežlobte se na mne, možná jsem to celé špatně pochopila, ale já osobně to považuji za urážku. Zaráží mne, že si toto dovoluje tvrdit někdo s právním vzděláním, někdo, kdo by měl ctít presumpci nevinu.

Mimochodem, pokud se týká neshod rodičů, já osobně se zabývám neshodami rodičů, doporučuji rodičům odbornou pomoc a seznamuji je s důsledky jejich konfliktu na dítě. Nedá se tedy říci, že **nikdo** nemá vůli zabývat se neshodami rodičů. Dokonce pokud mají neshody rodičů vliv na zdárný vývoj dítěte, je možné to považovat za formu psychického týrání a dítě zařadit do evidence ohrožených dětí. Potom nastupují další možnosti ze strany OSPOD jak s rodinou pracovat a působit tak k obnovení narušených funkcí rodiny, ke kterým neshody rodičů a manipulace s dětmi rozhodně patří. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí / dále jen ZSPOD/, nám v tuto chvíli nabízí

celou řadu opatření na ochranu nezletilého dítěte, které bylo vyhodnoceno jako dítě, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje. Máme možnost dokonce rodičům uložit povinnost využít odbornou pomoc.

Osobně neznám soudce, který by se mi svěřoval se svými názory a nějakým způsobem mě ovlivňoval. Moje zkušenost je spíše taková, že soudci se, ve většině případů opatrovnického řízení, vůbec nedovoláte.

Podle mého názoru, možná se mýlím, nejsou některá informace v článku přesné. Jako například v případě místní příslušnosti OSPOD v souvislosti s opatrovnickým řízením. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí se v § 61 skutečně zabývá místní příslušností, kromě jiných orgánů SPOD, také obecního úřadu obce s rozšířenou působností jako orgánu SPOD. Pro upřesnění, pokud se týká vyhodnocování situace nezletilého dítěte a jeho zařazení do evidence dětí ohrožených podle § 6 ZSPOD, potom se řídí místní příslušnost skutečně místem trvalého pobytu dítěte. To samo není v některých případech šťastné řešení, zvláště když skutečné bydliště dítěte je daleko od jeho trvalého. Potom nastávají komplikace v podobě toho, že místně příslušný orgán vyhodnocuje situaci dítěte jen podle informací od kolegů z OSPOD, kde dítě skutečně bydlí a je nucen žádat o spolupráci podle § 62 ZSPOD v návaznosti na § 13 správního řádu. A i když je práce kolegů velmi důkladná, jejich zprávy velmi podrobné, nikdy to nenahradí osobní kontakt s dítětem a jeho rodinou. Ale to není předmětem Vašeho článku, i když osobně doufám, že se tomuto problému bude někdo v budoucnu také věnovat, zvláště v takové době, kdy trvalý pobyt je často uveden na ohlašovně úřadu a stává se pouze úřední formalitou.

V opatrovnickém řízení, zejména pokud se jedná o úpravu péče, výživy a styku, je tomu jinak. Místní příslušnost určuje rozhodnutí soudu a ten nemusí rozhodovat podle trvalého pobytu, ale podle bydliště dítěte, a to jsou zcela odlišné pojmy. V praxi je už proto zcela běžné, že pokud se trvalý pobyt neshoduje s místně příslušným OSPOD podle § 61/1 ZSPOD, soud usnesením jmenuje opatrovníkem město, kde dítě žije, kde má skutečné bydliště / § 4 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních/. OSPOD se tak stává místně příslušným ne podle trvalého pobytu dítěte ale podle rozhodnutí soudu dle § 61 odst. 3, písm. e) ZSPOD. Jak jinak bych se mohlo stát, že nezletilé dítě s faktickým bydlištěm ve Zlínském kraji, byl jmenován opatrovník z tohoto kraje, samozřejmě z města ve kterém skutečně bydlí a to i přesto, že trvalý pobyt dítěte je v Praze. A je to tak určitě v pořádku, s tím s Vámi souhlasím, je důležité, aby byl opatrovník s nezletilým dítětem v osobním kontaktu, jen tak může hájit jeho nejlepší zájem, jeho nejlepší zájem zjistit, informovat ho průběžně o stavu řízení, zjišťovat jeho názor, seznamovat ho s důsledky, pokud bude k jeho názoru a přání přihlédnuto, pro rozhodnutí, ale také s tím, že své přání a názor si může u soudu sdělit samo, pokud se na to cítí, protože na jeho věku nezáleží, vždy je důležité posoudit i rozumovou vyspělost dítěte. Samozřejmostí je také seznamovat nezletilé dítě s výsledkem soudního rozhodnutí a zvažovat možnosti odvolání v případech, kdy s rozhodnutím soudu nezletilý nesouhlasí nebo není v jeho nejlepším zájmu. I to pracovníci OSPOD jako zástupci opatrovníka totiž dělají, seznamují opatrovance s výsledky soudního jednání a s rozhodnutím před nabytím právní moci a podávají, pokud je to v zájmu opatrovance a opatrovanec si to přeje, odvolání.

Nemohu nereagovat na pasáž nazvanou Povinnosti zástupce dítěte. Opět by mne zajímalo, z čeho při svých tvrzeních vycházíte?

Konkrétně uvádíte:

„ V praxi je opatrovník tak vytížený, že mu nezbývá časový prostor pro studium spisu vedeného soudem.“

„Opatrovníci jsou v řízení u soudu spíše pasivní.... Při výslechu rodičů nekladou příliš otázky a někdy naopak z postoje a aktivit opatrovníka plyne, že není ve své funkci objektivní a straní jednomu z rodičů“

„ a je těžké být nestranný, vnitřně se neztotožnit s názory rodiče, pokud pracovník OSPOD má sám podobnou životní zkušenost anebo by nechtěl aplikovat ve své rodině cokoli, co naopak prosazuje rodič v opatrovnickém řízení“ .

Vážené dámy, dalo by se říci, že k těmto Vaším názorům nenacházím ani vhodná slova, která by vystihla absurditu toho, co píšete. To jako bych já zveřejnila článek a napsala, že většina např. profesorů, učitelů lékařů, jsou natolik vyčerpáni, že nedělají svou práci dobře, jsou spíše pasivní a nesnaží se, nezáleží jim na dětech, které učí, na pacientech, které léčí, nadřezují a nechají se ovlivnit například rodičem a při léčení pacienta nebo hodnocení žáka nehodnotí podle toho, co žák umí, neléčí podle toho, na co má pacient právo, ale podle sympatií k rodiči žáka nebo pacienta samotného. Snad si uvědomíte, co jste napsaly. Podle mého názoru je to na omluvu všem pracovníkům OSPOD, kteří vykonávají opatrovnictví, pokud nemáte důkazy pro své tvrzení. Osobně bych si nikdy nedovolila o žádné skupině odborníků, pracovníků napsat, že většina nebo dokonce nikdo z nich nedělá svou práci kvalitně. V každé skupině se najde samozřejmě výjimka a to určitě i mezi pracovníky OSPOD, ale určitě i advokáty. Nebo snad už nyní můžete tvrdit, že advokát se nikdy nenechá ovlivnit svou životní zkušeností a nebude nikdy sympatizovat s rodičem a zřejmě nikdy nebude pracovníky vyčerpány?

Ve svém článku popisujete další skutečnosti z naší praxe. Mimo jiné že pracovníci OSPOD čerpají dovolenou, pečují o své nemocné děti, nedostaví se proto na jednání a ani se neomluví. Pokud ani k těmto svým tvrzením nemáte přesná data zjištěná řádným výzkumem s odpovídajícím počtem respondentů, je opravdu troufalé něco takového tvrdit v odborném časopise. Mimochodem nikdy jste nebyly nemocné, nepečovaly o děti, nečerpaly dovolenou? To jsou situace, které se mohou stát v životě každému a zkomplikovat pracovní povinnosti i advokátovi, lékaři, soudci. Já osobně věřím, že se jedná o výjimečné situace, které jsou ale vždy vyřešeny v zájmu nezletilého. Takovým řešením může být přece odročení jednání, nejen zastoupení kolegou. Pokud neexistují věrohodná data, která ukazují, že se děje něco, co má negativní vliv na nejlepší zájem dítěte, ochranu jeho oprávněných zájmů a práv, pak nemá smysl se s tím ni zabývat a nemělo to být v žádném případě podkladem pro jakýkoliv návrh týkající se nové právní úpravy, v jakémkoliv oboru a odvětví práce a práva. Každý takový případ, kdy jsou pochybnosti o řádném zastoupení dítěte, by měl být řešen okamžitě a individuálně a neměly by se taková jednotlivá pochybení zobecňovat. Vhodnější by bylo udělat z takových případů příklady pro dobrou praxi, aby se již v budoucnu neopakovaly. Viz Váš uváděný konkrétní příklad kritika praxe automatického jmenování OSPOD jako kolizního opatrovníka.

Pokud se domníváte, že advokát placený státem bude lépe hájit zájem dítěte a ctít právo a zákony více než pracovník OSPOD, to je také jen Váš názor. Já se jen ptám, jak budete kontrolovat jeho, zda hájí dostatečně zájmy opatrovnice. Jak zajistíte, že s ním bude v osobním kontaktu, že bude mluvit s dítětem citlivě s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost. Absolvují snad tito advokáti nějakou zvláštní přípravu? Budou disponovat poznatky z oblasti vývojové psychologie, praktické dovednosti a znalosti toho, jak správně vést rozhovor s dítětem, jak vhodně zjišťovat jeho názor a přání s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost, mít snahu získat jeho důvěru. Jak píšete jedná se o děti, v opatrovnickém řízení o úpravu péče nebo styku, děti obzvláště zranitelné. Toto přece nelze zajistit stoprocentně ani u pracovníků OSPOD, ale vzhledem k jejich praxi a vzdělání zaměřeném na sociální práci, základy psychologie, práva a práci s dětmi, to vše dává přece jen větší předpoklad toho, že umí mluvit s dětmi a mají zájem je hájit. Proč? Protože si tuto práci sami vybrali, pravidelně se v ní vzdělávají a dále v rámci různých programů, workshopů a ve spolupráci s dalšími odborníky snaží

sami zlepšovat. Toto lze jednoduše prokázat řadou odborných setkání OSPODů s lékaři, školami, policií i samotnými soudci v rámci Vámi zmiňované Cochemské praxe. Možná nevíte, že rodiče se na nás obrací často i po skončení soudního řízení o úpravě péče a zejména styku, někdo dříve, někdo později poté, co Rozsudek nabyl právní moci. Např. když začne váznout komunikace mezi rodiči, objeví se nové problémy, noví partneři apod. Považují za výhodu, že už nás znají, ví na koho se obrátit, často jim pak pomáháme sepisovat mimosoudní dohody o úpravě styku, transparentně s oběma rodiči, edukujeme rodiče společně, dříve než dojde k dalšímu vyhocení sporu a dalšímu soudnímu řízení. Poskytujeme totiž rodičům a všem, kdo pečují o děti pomoc a podporu při výchově a péči o děti, pokud o to požádají. Často k dalšímu soudnímu sporu díky včasnému zásahu ani proto nedojde. Půjdou pak snad rodiče za advokátem? Nepůjdou, Rozsudek nabyde právní moci, funkce opatrovníka skončí.

Podle návrhu by měl advokát právo mluvit s rodiči a rodiče povinnost s ním mluvit. Jak chcete pak zajistit, právo není povinnost, že bude skutečně advokát s rodiči mluvit. Vždyť bez toho jen těžko lze zjistit a navrhnout, jak by mělo být ve věci rozhodnuto v zájmu dítěte. Co když si rodiče k takovému rozhovoru pozvou své právníky. Nejsem si jistá, že bitva právníků nakonec bude to, co zajistí smírné řešení mezi rodiči. Uvádíte, že by měla být advokátovi zvýšena odměna, pokud dojde s rodiči k dohodě, co k tomu dodat. K dohodě rodičů jsem došla již mnohokrát a nikdy mne nenapadlo dělat to pro odměnu finanční, ale vždy jsem zatím viděla jen zájem a blaho dítěte. Smírné řešení a nastavení vhodné komunikace mezi rodiči je přece v jeho nejlepším zájmu. Jak zajistíte, že advokáti nepovedou rodiče k dohodě jen pod vidinou finanční odměny. Neztratí se v takovém jednání mezi rodiči a advokátem dítěte nejlepší zájem dítěte, nebude se snažit advokát uzavřít dohodu za každou cenu? Zní to hrozně, když pochybuji o kvalitní práci advokátů předem, všem se tímto samozřejmě zároveň omlouvám, jde jen o příklad a reakce na Vaše odsuzování práce pracovníků OSPOD a hypotézy, nikoliv potvrzená fakta. Samozřejmě i takovou dohodu pak přezkoumá soud. Ale je zcela na místě obava, že pokud si soud nevyslechne dítě sám, rodiče se domluvili, advokát sdělí, že je to v zájmu dítěte, bude mít soud jinou možnost než dohodu neschválit?

Předpokládá se i nějaká odborná znalost advokáta v oblasti mediace a mezilidských vztahů, řešení krizových situací? Bude jednat s rodiči v rozvodovém řízení, s rodiči, kteří se nedokáží domluvit na podobě péče o své děti. Rodiče, kteří často zapomněli, že jsou především rodiči a jde jim jen o to vyhrát spor nad partnerem bez ohledu na to, jaké to bude mít dopady na jeho dítě. Nevhodně vedený rozhovor s takovými rodiči může způsobit spíše vyostření sporu a z toho plynoucí další negativní dopady na život dítěte. Podle mého názoru právě ve sporech o dítě nejde jen o právní vzdělání opatrovníka. Opatrovník nezletilého dítěte by měl mít nejen odborné znalosti z oblasti práva, ale také psychologie, sociální práce, dovednosti ve vedení rozhovoru jak s dospělými tak s dětmi, umět rozpoznat také, co lidé naznačují svoji neverbální komunikací, být nejen empatický ale také respektující a rozhodný, znát povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti a umět o nich poučit rodiče, umět rodiče vhodně edukovat o dopadech konfliktu na dítě, mít přehled o síti sociálních služeb a dalších odbornících v blízkosti rodičů a dítěte, umět vyhodnotit, která služba nebo odborník by byla pro rodinu vhodná a tuto jim doporučit. Nemají tyto zkušenosti a odborné znalosti právě pracovníci OSPOD? Je to zaručeno tím, že se nás nevztahuje jen zákon o úřednících územních samosprávných celků, ale také zákon o sociálních službách podle kterého musí mít pracovník OSPOD patřičné vzdělání, viz . §§ 109-111 zmiňovaného zákona.

K tomu všemu ještě malou poznámku. Nejen advokáti, ale i pracovníci OSPOD jsou vázány zákony, zákonem nejvyšší právní síly Ústavou, Listinou základních práv a svobod a samozřejmě také Úmluvou o právech dítěte, Úmluvou o výkonu práv dětí a řadou dalších zákonů, nařízeních a mezinárodních úmluv, kterými je naše republika vázána. A to nejen během soudních řízení, které se samozřejmě

netýká jen kolizního opatrovnictví. Jako opatrovníci zastupujeme děti při nařizování výchovných opatření, při jejich umísťování do náhradní rodinné péče, v rámci každém úkonu, při každém jednání, šetření, během případových konferencí, během účasti na výchovných komisích, při každé pomoci a podpoře, kterou rodičům a dětem poskytují.

Ve Vašem článku je toho mnohem více, co nutí k zamyšlení a pokud informace, které tam uvádíte, nevychází z podložených dat, doufám jen, že nevychází z vlastní negativní zkušenosti s prací pracovníků OSPOD. Často se setkáváme totiž také s tím, že rodič jehož návrh nepodpoříme, jelikož není v zájmu dítěte a navrhneme jako opatrovník v zájmu dítěte jiné řešení, začne takový rodič ihned hledat chyby v našem postupu, snaží se hledat důvody pro podjatost, obviňuje nás z porušování zákonů, nadřování druhému rodiči apod. I to k naší práci patří, i s tím se musíme nějak vyrovnat.

Je toho mnohem více s čím nemohu souhlasit, což by samo o sobě, jak uvádím výše, nebylo nic špatného. Naopak především v naší práci je sdílení dobré praxe vždy vítáno. Navíc každý má právo na svůj názor. Ve Vašem případě si ale troufám tvrdit, že se ve Vašem článku snažíte uvádět informace, které se tváří jako fakta, ve skutečnosti nejsou ale ničím podložena, což by se v odborném časopise asi dít nemělo.

Ve svém vyjádření k Vašemu článku vyjadřuji jen své názory a postoje, pravděpodobně jako Vy. Vycházím ze své praxe a svých zkušeností. Jsem otevřena další diskusi zejména k tématu ustanovování OSPOD kolizním opatrovníkem v opatrovnickém řízení a hledání řešení, které bude především v nejlepší zájmu nezletilých dětí, jejichž rodiče se nedokáží dohodnout, jejich rodiče selhali a o jejichž osudu a další podobě života musí rozhodovat autoritativně soud. Dle mého názoru by každé úpravě zákona měla předcházet diskuse především s odborníky, kteří se problémem zabývají v praxi. Ti by měli mít především možnost vyjádřit se a jejich připomínky a názory by měly být vyhodnoceny a zahrnuty do navrhovaných právních změn. Jinak půjde zase jen o další novelu, která bude obratem vyžadovat novelu novelty, která v praxi způsobí jen další administrativní zatížení a ve své podstatě nezmění nic v oblasti ochrany těch nejranitelnějších - dětí. Viz novela ZSPOD č. 363/2021 Sb., která se stala účinnou 1.1.2022 a která mj. zavedla povinnost zakládat zvláštní spisovou dokumentaci.

S pozdravem Mgr. Kurtinová Pavlína, sociální pracovnice OSPOD, Městský úřad Valašské Klobouky.